
Барвінок
№ 5
Журнал ЦК ЛКСМУ для дітей
Травень
1948

Піонерська-Першотравнева

Іван НЕХОДА

Малюнок С. КРАВЧЕНКО

Веселі пісні Первомая,
І зорі на баштах Кремля...
І кращої в світі немає, —
Як наша радянська земля!

Живем ми в Радянськім Союзі,
Міцний піонерський загін.
Привіт першомайський вам, друзі—
Брати зарубіжних країн!

На сході зійшло уже сонце,
Тікає на заході ніч...
Хай стукає в кожне віконце
Братерської єдності клич!

Ніч променів сонця боїться,
Світ сонця — зі сходу, з Москви!
Боріться, боріться, боріться, —
І волю здобудете ви!

Зелені вітрила у Травня,
Червоні знамена у нас.
Хай дружба об'єднує давня
Трудящих всіх націй і рас!

Ми любим каштани зелені...
Та стяг наш — миліший за все!
Той стяг, що підняв його Ленін,
Що Сталін над світом несе!

Готуємо партії зміну,
Під стягом її ідемо.
Любиму свою Батьківщину
Ми скривдить ніде не дамо!

Наш прапор ніколи не згасне.
Наш стяг не померхне й на мить.
Іскринка від нього—мій галстук—
Як сонце на грудях горить.

ПРАПОР НАД БЕРЛІНОМ

Малюнки Ю. БАЛАНІВСЬКОГО

Генерал-лейтенант В. КРЮЧЕНКІН

Тридцять років служу я в Радянській Армії. Почав я свою службу рядовим солдатом ще за часів громадянської війни, а став генерал-лейтенантом.

Багато довелось мені на своєму віку побачити й пережити. В лавах Першої Кінної Армії боровся я проти ворогів Радянської Республіки — денікінців, бив білогвардійців, бандитів-махновців і басмачів. Не раз мені доводилося дивитися смерті у вічі.

Але дні, коли я брав участь у штурмі фашистської столиці — Берліна, були найпам'ятнішими у моєму житті.

Про це я й хочу вам розповісти.

...У командуючого армією генерал-полковника Героя Радянського Союзу Бєлова зібралися всі члени штабу, генерали, командири дивізій.

— Товариші! — сказав генерал - полковник Бєлов і встав. Голос його, спокійний і впевнений, звучав урочисто. Встали й ми всі. Генерал-полковник Бєлов продовжував:

— Верховний Головнокомандуючий Маршал Радянського Союзу товариш Сталін наказав військам нашого фронту перейти в наступ на Берлінському напрямі, оточити столицю фашистської Німеччини — Берлін, розтрощити і знищити сили ворога, і водрузити над Берліном прапор Перемоги...

А з вечора почалась остання й рішуча атака.

Вже два тижні наступали частини Радянської Армії на Берлін. А Гітлер в цей час запевняв, що він обов'язково розіб'є росіян, та присягався, що радянські воїни ніколи не ввійдуть в німецьку столицю. Штаб оборони Берліна кинув на захист міста п'ятсот тисяч військ, понад 1500 бойових літаків, дуже багато танків і артилерії. Коли бої вже були під самим Берліном, Гітлер наказав випустити з тюрем усіх заарештованих злочинців і послати їх у бій.

Ви навіть уявити собі не можете, які були міцні укріплення навколо Берліна! Мінні поля, дротяні загорожі, дві лінії протитанкових ровів. Та все це не злякало наших відважних воїнів, — німцям нічого не допомогло.

Наша армія, яка увіходила до Білоруського фронту, наступала з північно-східної частини. Шлях танкам і піхоті освітлювали сліпучі прожектори. Нашим було все видно, а німці, ошаленілі, осліплі від світла, метушились, охоплені жахом. Ви знаєте, що шлях війську прокладають сапери. І цього разу вони йшли попереду всіх — розміновували шляхи, знімали дротяні загорожі. А навколо все бушувало. Це стріляли наші прославлені «Катюші», гаубиці й міномети. Мені здавалось, ніби горять сама земля й повітря.

На світанку о четвертій годині ранку ми захопили північно-східну околицю міста. Одночасно до Берліна підійшли й інші частини армій нашого фронту, а з півдня війська маршала Конєва. Десятки сотень радянських гармат били по Берліну. Але місто ще мало сили і відстрелювалось.

...Поруч з будинком, який зайняли наші, в сусідньому будинку були німці. Командир відділку Іващенко дав наказ своїм дванадцяти бійцям вибити німців. Кожен з них узяв гранату. Хто повз по землі, хто заліз на дах і спускався з нього на горище. Боєць Іванов пробив дірку у міцній стіні будинку і гукнув:

— Федько, залізай-но сюди!

Дванадцятирічний Федько Абрамчук, кавалер трьох орденів, мій давній фронтовий знайомий, заліз у дірку і жбурнув гранату в групу німців, які причаїлися в одній з кімнат.

Так дванадцять радянських бійців знищили п'ятдесят німців. В Берлін увійшли досвідчені війська, відважні й героїчні радянські воїни, які перед тим взяли Познань, Кюстрін, Франкфурт на Одері. У наступі на ворожу столицю вони виявили нечувану сміливість і героїзм.

Але я згадав про Федю Абрамчука і хочу розповісти вам про нього. Він прийшов до нас в 1941 році під Мінськом, маленький, обірваний, заляканий. Матір і батька його вбили німці.

— Дядечку, головний начальник, я все робитиму. Тільки візьміть мене з собою, — просив Федько.

Разом з бойовою Гвардійською дивізією він пройшов шлях від Мінська до Берліна. Спочатку Федько працював у дивізійній кухні. Спритний, верткий, він пробирався до передової з казанком і тихо підставляв його втомленому бійцеві: — Товаришу старший сержант, поїжте каші.

— Ех ти, гвардії кашовар, — скаже боєць. — Спасибі тобі, любий.

А згодом наш кашовар став бойовим зв'язківцем, а ще згодом розвідником.

За бойові заслуги і хоробрість командування нагородило його орденами Червоного Прапору і Вітчизняної війни.

Востаннє ми побачилися з ним раннім ранком у Берліні. Бої вже закінчилися. Ось вона лежала перед нами, переможена фашистська столиця. Тулились один до одного похмурі будинки, височіли труби заводів, башти здіймали свої гострі шпилі. В саду Тиргартен над будівлею рейхстагу пломенів пурпуровий прапор Перемоги.

Сталінський наказ було виконано.

А поруч рейхстагу стояв хлопчик із світлим чубиком, з обличчям, усипаним ластовинням. Закинувши голову, дивився він на прапор.

— Вітаю тебе, герой Берліна! — сказав я і потис руку хлопцеві.

— Служу Радянському Союзу, товаришу генерал-лейтенант, — відповів Федя Абрамчук, кавалер трьох орденів.

М. ТАЛАЛАЄВСЬКИЙ

Малюнки М. ХУДЯКА

НАЗДАР

Нещодавно я одержав листа від свого знайомого хлопчика Славка. Двадцять п'ятого березня йому минало дванадцять років, і він запрошував мене до себе на іменини.

Отож двадцять п'ятого я пішов до Славка в гості. Я дуже не люблю спізнюватись, і вийшло так, що я прийшов першим. Нікого з гостей ще не було. Славко сів біля мене й став показувати свого великого альбома, де були різні малюнки й фотографії. Перегортаючи цього альбома, на сорок сьомій сторінці я побачив старанно написані й розмальовані трьома фарбами слова «Матичка Прага».

Над цими літерами Славко намалював трьохкольоровий прапор Чехословаччини. А на сорок восьмій сторінці була приколота справжня трьохкольорова шовкова стрічка.

— Де це ти її взяв? — спитав я в Славка.

— Батько привіз, — гордо сказав він. — Цю стрічку йому на околиці Праги подарував хлопчик Карел Бартунек... Ось тут дивіться, на цім боці все написано.

Я перегорнув сторінку і прочитав невеличку історію трьохкольорової стрічки, яку написав сам Славко.

Але, читаючи, я помітив, що на п'ятидесятій сторінці була приколота друга стрічка, трохи пошарпана й зблякла, власне, навіть не стрічка, а якийсь клаптик червоної матерії.

— А це що? — спитав я.

— А це — подарунок на згадку... — І Славко розповів мені історію цих двох дарунків, які він ось уже три роки зберігає в своєму альбомі.

Першу стрічку — трьохкольорову — чеський хлопчик Карел подарував Славковому батькові Тимофію Стороженкові, коли його танк дев'ятого травня на світанку увійшов в Прагу. Карел Бартунек, син убитого чехословацького партизана, давно вже чекав Руде-Армаду, — як у Чехословаччині називають нашу Радянську Армію. Він першим підбіг до великого радянського танка і крикнув радянському танкістові, який вилазив із люка: — Наздар! — що чеською мовою означає: — Хай живе!

Командиром танка «Перемога» був Тимофій Стороженко. Він міцно обняв і поцілував свого нового знайомого. Цей хлопчик страшенно нагадав йому його власного білоголового сина Славка, який, мабуть, зараз із мамою сидів біля радіоприймача, нетерпляче дожидаючи звістки про перемогу. Він підняв Карела й посадив його до себе на танк. І Карел, червоніючи, простяг радянському танкістові найдорожче, що в нього було, — чехословацьку трьохкольорову стрічку.

Поки Тимофій Стороженко розмовляв з Карелом, біля них вже зібралось багато дітей з околиці Праги, де є великі заводи. Із танка вийшли товариші Тимофія, такі ж, як і він,

запорошені та задимлені, — адже вони проїхали більше як двісті кілометрів.

Серед дітей була маленька дівчинка Ружана. Її косички були білі-білі як льон. Вона їх нашвидку заплела й перев'язала червоним клаптиком перкалю. Ружана була сміливою дівчинкою. Побачивши у Карела в руках зірку, вона попросила й собі маленьку п'ятикутню зірочку. Але в командира танка була лише одна, і він уже подарував її Карелові. — Ну, то хай подарує оцю, трохи більшу, що на грудях, — благала Ружана.

— Це орден, — пояснив Тимофій Стороженко, — це нагорода... Його дарувати не можна.

В дівчинки навіть сльози блиснули на очах. — Ну, то хай хоч що-небудь залишить на спогад, а вона йому подарує ось цю стрічку. І Ружана швидко-швидко тоненькими пальчиками розплела косички і дала червоний клаптик Тимофієві.

— Візьміть, достойнику... У мене теж тільки одна така. Але мені не шкода, — візьміть...

Тоді Славків батько зняв червоного прапорця із свого командирського танка і подарував його Ружані. Дівчинка спалахнула й сяючи притулила його до грудей.

Пролунала команда, і танк рушив до центру міста.

— Наздар! Наздар! — гукали вслід йому діти. Танкісти виразно чули цей дзвінкий поклик крізь гуркіт мотора та скрегіт гусениць.

І раптом, спинившись на якомусь повороті вулиці, Тимофій Стороженко побачив: на броні його танка примостився Карел. Він уже встиг приколоти подаровану йому зірку на груди — якраз на те місце, де в радянського офіцера був орден Червоної Зірки.

— Що ти тут робиш? — спитав командир у хлопчика.

— А я з вами!.. Пробачте, але я хочу з вами...

— А батько чи мати тебе не лаятимуть?

— Батька у мене немає, — відповів Карел. — А маму десь до концентраку забрали... Я сирота...

І Тимофій Стороженко погодився з хлопчиком: хай проїде містом на радянському танку.

В ті дні на броні радянських танків та самохідних гармат можна було побачити жінок, дітей, чоловіків — жителів Праги, які вітали своїх визволителів.

Славко розказував мені це з захватом, вимахуючи руками. Блакитні очі його блищали, ніби він і справді бачив перед собою щойно визволену Прагу.

— Ось бачите, який він тепер, цей Карел, — показав він мені його невеличке фото, — кілька днів тому прислав мені в листі...

— А ти що, листуєшся з ним? — спитав я.

— Так, листуюсь. Батько тоді дав йому нашу адресу. Мовляв, напишеш, як живеш, що робиш... От він і пише. У них, знаєте, мова трохи схожа на нашу, тільки літери не такі, а слова дуже схожі. Ось дивіться!

І Славко показав мені кілька листів, що прийшли йому з Праги. Вони теж зберігалися в цьому альбомі.

Я трохи знаю чеську мову, але, якби навіть і не знав, все одно розібрав би те, що було написане в цих листах. Перший лист був аж на чотирьох сторінках. Півтори сторінки великими літерами написав сам Карел, — решту його мати Станіслава Бартунек.

Вона цілих два роки була в концентраційному таборі десь у Польщі. Червона Армія звільнила її.

Станіслава Бартунек була дуже хвора. Радянські люди вилікували її, одягли, узули, і тепер вона, поки житиме, не забуде того, що радянські воїни зробили для неї та для матички Праги.

Особливо сподобалися Славкові ті рядки із листа, де мати його далекого друга писала про Москву.

— Ось, ось тут почитайте, я навіть олівцем підкреслив, бачите?

І я прочитав:

«Ми називаємо нашу столицю матичкою Прагою, бо любимо її, як рідну матір. Я знаю, що вашу столицю Москву називають матінкою Москвою. Москва — наша друга матір, і ми любимо її, як нашу рідну Прагу. Хай живе матичка Москва! Наздар!»

А в останньому листі Карел писав, що його мати вступила до комуністичної партії. Її навіть знає міністр Клемент Готвальд, який колись працював ще з її чоловіком, чеським партизаном Яном Бартунеком.

Далі Карел повідомляв, що він почав вивчати російську мову і скоро вже зможе написати Славкові великого листа про їхню Прагу. Ах, коли б Славко міг побачити, як тепер живуть трудящі в Чехословаччині! Адже вона тепер зовсім не така, як була раніше. Тепер трудящі у них самі будують своє життя. Нещодавно зрадники, підкуплені англійськими та американськими капіталістами, влаштували змову й хотіли скинути чехословацький уряд. Та їм це не вдалося. Адже чехи тепер добре знають, хто їм друг і хто — ворог. І вони навіки будуть вдячні своєму рідному братові, великому російському народові.

Хлопчик писав, що він і досі зберігає ту п'ятикутну зірочку, яку Славків батько подарував йому три роки тому в день визволення Праги.

— А тепер, — сказав Славко, — дивіться, що я намалював. Це я хочу послати Карелу в подарунок.

І він показав мені картинку, вкладену в альбом. На ній був намальований великий танк «Перемога», а навколо нього діти — дівчатка й хлопчики — точнісінько такі, як ті, що три роки тому на околиці Праги оточили командира танка Тимофія Стороженка. Серед них була й Ружана з розплетеними лляними косичками і Карел, який сидів на броні танка.

Під цим малюнком був напис: «Наздар! Спасибі батьку Сталіну за наше визволення».

Маїне свято

Наталя ЗАБІЛА

Малюнки О. ПАСЛАВСЬКОЇ

Галя, Мая, Талочка і Ніна —
цокотушки всі, одна в одну.
От вони й тепер — про іменини
завели розмову захватну.

Хто й коли своє справляє свято,
як проводив ці веселі дні,
і коли найкраще святкувати —
навесні, узимку, восени?

Галя каже, що найкраще в квітні,
як на дворі сонце і весна,
розквітають проліски блакитні, —
ніби все святкує, як вона!

— Ні, — говорить Талочка, — у мене
в січні дуже весело було,
хоч і був тоді мороз скажений
і дороги снігом замело!

— А найкраще влітку, — каже Ніна, —
як давно вже холоду нема.
Словом, завжди добрі іменини —
хоч весна, хоч літо, хоч зима.

Цвірінчать подружки. Тільки Мая
все мовчить і хмуриться на це.
І Галинка Маю обіймає,
заглядає подрузі в лице.

— Ти чого це, Мая, зажурилась
і не хочеш з нами розмовлять?
Чом ти досі нам не похвалилась,
а коли ж тебе поздоровлять?
Із обіймів випросталась Мая,
посмутнілий погляд одвела,

проказала тихо: — Я... не знаю! —
і від подруг раптом відійшла.

У кутку в шкільному коридорі
засмутніла дівчинка стоїть,
і її давно забуте горе
оживає болісно в цю мить.

...Десь на полустанку залізничнім
в дні війни, в огні, серед руїн
із малим дівчатком п'ятирічним
партизанський здибався загін.

Мабуть, вбита бомбами фашистів
тут була уся її сім'я.
А дівча в сльозах просило їсти
і про себе знало — лиш ім'я.

Партизани злякану дитинку
узяли й пригріли в міру сил.
Потім до дитячого будинку
переправили далеко в тил.

Дівчинка знайшла любов і ласку,
і про те, як з мамою жила,
мов якусь далеку світлу казку,
тільки тьмяний спогад зберегла.

І вона зростає, вчиться в школі,
стільки в неї радісних годин...
Та чому ж, чому ніхто й ніколи
не справляв для неї іменин?!

І стоїть з обидою гіркою
у кутку засмучене дівча.
Раптом хтось лагідною рукою
до її торкається плеча.

Це — Галинка:
— Маєчко, не треба!
Не сумуй, ми ж подруги твої,
ми усі пишаємося з тебе...

Ти між нами, як в своїй сім'ї,
ти ж у нас найкраща учениця,
веселіша від усіх дівчат...
Іменини! — справді, це дурниця!
Ну, хіба ж замало інших свят?

Не журися!.. —
Хмара пролетіла,
блиснув промінь, що на мить погас, —
усміхнулась Мая, звеселіла
і побігла з подругою в клас.
Знов урок. І Мая — біля карти.
І, як завжди, знає все на п'ять.
А Галинка на останній парті
все не може думку відігнать,
все ніяк не може позабути:
— Зовсім це не примха, і не сміх,
не дурниця зовсім... Мусять бути
іменини в Маї, як у всіх! —

Наступило свято Перше Травня.
Сонце. Співи. Музика та гри.
В місті кожна вулиця яскраво
одяглась в червоні прапори

На чолі колони дитбудинку
в білім платті, з квітами в руці
Мая йде й співає дзвінко-дзвінко,
аж лунає спів на всі кінці,
аж лунає спів до всіх віддалень
про країну, кращу на весь світ,
про Москву, де рідний любий Сталін
нам усім сьогодні шле привіт.

Вже назад додому струнко й рівно
йдуть ряди піднесених дітей.
І завідувачка Ганна Львівна
зустрічає їх біля дверей,
з Першим Травня весело вітає
всіх своїх дівчаток і хлоп'ят.
І говорить: — А для тебе, Мая,
нині буде зразу двоє свят! —

І бере тут дівчинку за руку,
і веде її поперед всіх
до кімнати, звідки линуть звуки —
голоси чиїсь, знайомий сміх...
Входить Мая — й бачить: серед зали

серед квітів, зелені й прикрас
ждуть на неї Галя, Ніна й Тала,
й разом з ними цілий п'ятий клас.

Всі стоять веселі й урочисті,
а в руках у кожної з дівчат
малюнки, книжки, стрічки, намиста
і букети квітів — цілий сад!

І виходить Галя й каже·
— Мая!
Хоч ніхто не знає точно дня,
ти родилась, мабуть, в травні, в маї,
і тому ти — Мая на ім'я.

І тому ми всі зібрались нині,
подарунки й квіти припасли
і до тебе всі на іменини
без твого запрошення прийшли.

То приймай від нас палке вітання,
подарунки й квіти ці приймай.
Хай для тебе власним святом стане
Перше Травня, світлий Первомай!

Неможливо висловити словом,
що було тут! — галас, співи, сміх,
танці, гри... і за столом святковим
був бенкет справжнісінький для всіх.

В ці веселі, захватні хвилини
хто там був — признались, як один,
що таких, як в Маї іменини,
не було ні в кого іменин!

НА ЗБОРІ

Марія ПРИГАРА

Малюнок А. РЕЗНІЧЕНКА

Світить сонечко надворі,
Мов несе весняну вість.
А у нас сидить на зборі
Любий-любий сивий гість.

Наче крила голубині,
Довгі коси над чолом.
Тихі очі, сині-сині,
Ніби світяться теплом.

Рідний погляд зогріває,
Мов голубить дітвору.
Хто ж, хлоп'ята, не впізнає
Нашу вчительку стару!

Це ж вона ласкавим словом
На порозі стріла нас,
Як, притихнувши раптово,
Ми прийшли у перший клас.

Це вона вела нас далі
Помагала в праці, в грі.
Научила вперше „Сталін"
Прочитати в букварі.

І, радіючи із нами,
Вперше ставила нам п'ять,
Як навчилися ми прямо
Першу паличку писать.

І вона розповідає,
Як за давніх-давніх днів,
Ще дівчам, в глухому краї,
Вперше вчила малюків.

Як боялась після того:
Може, що було невлад.
Як тримала учнів строго
Цілих сорок літ назад.

Вже давно повиростали
Ті колишні малюки.
З них славетні вчені стали,
Інженери, моряки.

Де вони працюють нині,
Вже й згадати важко їй.
Та вони по всій країні
Пишуть вчительці своїй.

Хто велику домну ставить,
Хто залізо добува,
Ми, не дихаючи навіть,
Тихі слухаєм слова.

І, немов нечутним кроком,
В клас на збір усі зійшлись
Хто, як ми—тому три роки,—
В неї вчилися колись.

Олесь ДОНЧЕНКО

Малюнок М. ХУДЯКА

НА ПАРТИЗАНСЬКОМУ ОСТРОВІ*

Дівчина, яка знає де могила Ігоревого брата Петі, вже повернулась у село. Про це розповів Василькові сьогодні вранці Ігор.

— Сьогодні я з татом їду на острів, — повідомляє Ігор, — і твій тато поїде. А та дівчина вже там зустріне нас. Ти поїдеш із нами?

По обіді Петро Максимович і інженер Кузьма Григорович посідали в човна. Петро Максимович узяв весло, а друге взяв Василько, і сів на кормі, щоб стернувати.

Посередині човна примостився Ігор.

Інженер кахикав собі в кулак і майже не балакав. Він раз у раз позирав на острів, який темнів густим лісом і жовтів піщаними крутими берегами.

Острів наближався, і інженер Кузьма Григорович все частіше кахикав у кулак. Така в нього була звичка, коли він хвилювався.

Потім він скинув кепку, витер хусточкою голену голову й поглянув на Василька з Ігорем. І сказав Петрові Максимовичу так, наче звідкілясь із глибочіни серця йшли ті слова:

— Діти, Петро Максимовичу, це — цвіт людського життя.

І поволока синя заступила йому очі за скельцями окулярів — мабуть, він подумав про сина свого Петю...

Василькові захотілося торкнутися до великої, вкритої золотистим волоссям руки Ігоревого батька і сказати йому, щоб він не журився.

Та не сказав Василько нічого, посоромився.

Коли під'їхали до острова, Василько здивовано побачив там багато людей. Вони стояли на піску, і всі дивились на човен.

Тільки чого ж вони зібралися?

Осторонь стояла купка дівчат, і в руках у них були вінки — багато вінків із волошок і всяких інших польових квітів, краще яких немає на світі.

Човен зупинився, батько Василька і Кузьма Григорович зійшли на берег, а дівчата підійшли ближче й привіталися.

Одна з них привіталася за руку з інженером і з Петром Максимовичем, а тоді повернулась до хлоп'ят.

— Ходімте, — сказала одна з них до Кузьми Григоровича, і Василько із Ігорем догадались, що це та дівчина, яка знає, де поховано Петю.

Василько пішов поруч і чув, про що балакав із нею інженер.

— Розкажіть, Марусю, про його останні хвилини.

— Він потрапив в оточення, — розповідала дівчина. — Бачите, він до останньої можливості захищав переправу. З ним було ще з десяток товаришів. А німці обійшли село, і тоді колгоспники переправили всіх — і вашого сина, і всіх інших бійців, на острів, у безпечне місце.

Пробитись до своїх їм не пощастило, а тут у нас утворився партизанський загін, і ми почали вкупі бити німців, спалили навіть їхній пароплав. Петю вашого було поранено, тяжко поранено в груди. А із штабу партизанського з'єднання прибув наказ — вирушити нам у рейд. Вирішили, що я залишусь доглядати поранених, яких не можна було взяти в похід.

Я так запам'ятала, Кузьма Григорович, одну ніч. Дуби стогнали на острові — така шаленіла буря. В землянку чути було, як ревли дніпровські хвилі. І ось тієї ночі Петя прийшов до пам'яті. Я схилилась над ним. «Марусю, — покликав він тихо, наче шелеснув сухий листок,— дай води. Тільки холодної, з Дніпра...» Я подала йому кухоль, він випив і сказав: «Пече ме-

* Уривок з повісті «Заповітне слово».

не... Не втишити моєї спраги...» І потім заговорив зовсім тихо, ледве чутно. «Марусю, напишеш батькові... товаришам... Розкажеш про мене. Яке, — каже, — в мене дивне почуття: наче я завжди буду з вами... І коли після перемоги мій батько будуватиме мости й палаци, — я буду з ним... І коли ти, Марусю, вже будеш вчителькою і пояснюватимеш дітворі уроки, я теж буду з тобою в класі... Може, це тобі смішно, що я кажу? Це тому, — шепоче, — що я не хочу помирати. Я ще так мало зробив для Батьківщини. Я міг би зробити більше, Марусю». І він заплющив очі. А дуби на острові все стогнали від бурі, і ревли хвилі. Петя не обзивався.

Незабаром він помер. Я вирила в лісі могилу, поховала його. А як тільки прогнали німців, — написала вам. Відповіді не дочекалась, бо поїхала вчитись. І оце тільки недавно повернулась...

Кузьма Григорович взяв дівчину за лікоть і промовив:

— Спасибі вам. Спасибі!

А вона так глянула, немов спитала: «За віщо?»

* * *

Могила під старим високим дубом. Вона була вся зелена від трави, дбайливо обкладена дерном, і на ньому ще не встигли зів'янути жовті вогники кульбаби й білі зірки ромену. В узголів'ї — пофарбований у червоне стовпчик із п'ятикутною зорею, і на ньому дощечка з написом.

Ігор, який стояв поруч з Васильком, пошепки прочитав:

«Сержант Петро Кузьмич Рибаков. Віддав життя за Батьківщину 15 листопада 1941 року».

Біля могили вже було багато людей — чоловіків і жінок. Всі мовчали, навколо в тишині тільки стрекотіли коники. Чоловіки всі стояли без шапок, і коли підійшов Кузьма Григорович з Васильковим батьком і дівчина в зеленій спідниці, немов дмухнув вітерець, люди шелеснули, і знову все стихло.

Хтось тихенько сіпнув Василька за руку. Хлопчик озирнувся і побачив Тимка Куличка з Ониськом. А ззаду стояв Карпо. Хлоп'ята були в чистих сорочках, і навіть Онисько причепурився, і в руках у нього пашіли червоні пишні жоржини. Він просунувся вперед і поклав їх на могилу. Потім він став поруч із Васильком. Обличчя в Ониська було суворе й журне. Раптом з протилежного боку могили вишикувалися двома рівними шеренгами піонери. В кожного з них червонів на шиї піонерський галстук. Збоку шеренги стояв піонер із червоним прапором. Василько бачив його в колгоспі не раз. Це був син лікаря Юрко, старший за Василька на кілька років.

Двоє піонерів вийшли вперед з великим портретом і поставили його на могилі.

Василько почув біля себе шепіт Тимка Куличка:

— Онисько, коли нас приймуть у піонерський загін, ми теж такі галстуки одягнемо.

— Авжеж, — відповів Онисько. — Я в піонерських походах буду прапор носити.

Інженер обійшов навколо могили, нахилився і притулив долоню до зеленого дерну.

— Ось де ти спиш, синку!.. — тихо проказав він. Хотів ще щось сказати й не зміг...

Василько побачив, що батько протискується ближче до могили. Хлопчик теж тихенько посунув за ним. Петро Максимович нишком погладив сина по голові й вийшов вперед.

— Дозвольте мені дещо сказати, — промовив він.

Стало тихо-тихо навколо. І Петро Максимович розповів про те, як сержант Рибаков із далекої Тули бився з німцями на берегах Дніпра і як віддав молоде своє життя за Батьківщину.

Прості були його слова і щирі, і прості люди-трудівники стояли навколо і, посмутившись, слухали. Всі вони прийшли вшанувати пам'ять молодого воїна, бо боровся він і загинув за святе діло правди. І багато з присутніх думали, що сержант Рибаков помер за те, щоб вони і їхні діти вільно дихали чистим повітрям Вітчизни, косили сіно, засівали поле, будували електростанції, насаджували вишневі і яблуневі сади і слухали солов'їні співи.

А до могили одна по одній підходили дівчата і клали вінки, і вони були, мов живі, ті вінки, сплетені з білого ромену й синіх волошок, з жовтої кульбаби і лилових дзвоників. І так було багато свіжих лісових квітів, і так вони духмяно пахли, наче хотіли, щоб їхні пахощі почув той, хто лежав під горбком сирої землі.

Василько з Ігорем теж нарвали чебрецю і дзвоників і прикрасили ними узголів'я. І незабаром квіти зовсім засипали могилу, і тільки здіймався барвистий пагорбок із ніжних тріпотливих пелюстків.

Люди заворушились, зашамотіли, немов давали комусь дорогу. Василько побачив, як із юрби вийшла, зігнувшись, баба Секлета. Вона зігнулась під вагою мішка. Ті, що стояли ближче, допомогли їй, баба поставила мішок на землю і пригорщами почала розтрушувати навколо могили білий дніпровський пісок.

Люди схвально закивали головами і зашепотіли, що баба Секлета добре робить, і незабаром піщана стежечка оточила могилу.

Василько обняв Ігоря за шию й зашепотів йому в самісіньке вухо, аж той скривився від лоскоту:

— Ігорка, — шепотів Василько, — я зроблю шпаківню — ловку-ловку і почеплю її ось на тому дереві біля могили. Весною шпаки прилетять і будуть співати Петі пісень. Добре, Ігорка?

Ігор мовчки кивнув головою. Сльози підступали в хлопчика до горла.

— Спи спокійно, дорогий воїне, — сказав Петро Максимович. — Пам'ять про тебе — в наших серцях!

І Василько побачив, що інженер, відвернувшись, сховав у долоні обличчя, і його плечі затрусились, як осінній листок.

Серед урочистої тиші раптом дзвінко закувала зозуля. Вона кувала на вершині високого дуба, і по всьому лісі луною обізвався її голос, наче не одна, а сто зозуль закували разом у всіх лісових закутках...

Валентин БИЧКО

Два бійця

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились рядом
Гарячі їх серця.

Разом ішли в атаку
Під кулеметний шквал,
Обом одну подяку
Прислав їм генерал.

Обоє лізли плазом,
Вставали в повен зріст,
І пригинались разом,
Як чули міни свист.

Удвох вони ходили
Вночі по „язика“
І навіть кашу їли
З одного казанка.

Один був з України —
Денисенко Петро —
Де сонячної днини
Як райдуга — Дніпро.

Де пишні і багаті
Колгоспівські лани,
Де жде старенька мати
Синочка із війни.

А другий з того краю,
Що зветься Казахстан,
На прізвище Ікраєв,
На ймення — Улабан.

Там — золота рівнина,
За місяць не пройти,
І звідти шле дружина
Солдатові листи.

Не їздив ще донині
Петро у Казахстан,
Не був на Україні
Ікраєв Улабан.

Та кожен серцем линув
У лютому бою
У другову країну,
Неначе у свою.

Бо в них була єдина
І рідна, і своя —
Радянська Батьківщина,
Щасливая сім'я.

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились рядом
Гарячі їх серця...

* * *

В той день пішли у наступ
Бійці за рядом ряд
За дружбу і за щастя,
За рідний Сталінград

В той день в бою загинув
Денисенко Петро
За Русь, за Україну,
За Волгу, за Дніпро,

За те, щоб вільно жити,
За рідний Казахстан...
...І став за двох служити
Ікраєв Улабан

Малюнок ТЕТЯНИ ЯБЛОНСЬКОЇ

ва бійця

ти

ю,
н,

а,

а

нув

Бо в них була єдина
І рідна, і своя —
Радянська Батьківщина,
Щасливая сім'я.

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились рядом
Гарячі їх серця...

* * *

В той день пішли у наступ
Бійці за рядом ряд
За дружбу і за щастя,
За рідний Сталінград

В той день в бою загинув
Денисенко Петро
За Русь, за Україну,
За Волгу, за Дніпро,

За те, щоб вільно жити,
За рідний Казахстан...
...І став за двох служити
Ікраєв Улабан

Ходив за двох в атаки
Під кулеметний шквал.
І дві йому відзнаки
Присвоїв генерал.

У наступі невпиннім
Вперед ішли бійці.
Дійшли до України,
До хаток на Дінці.

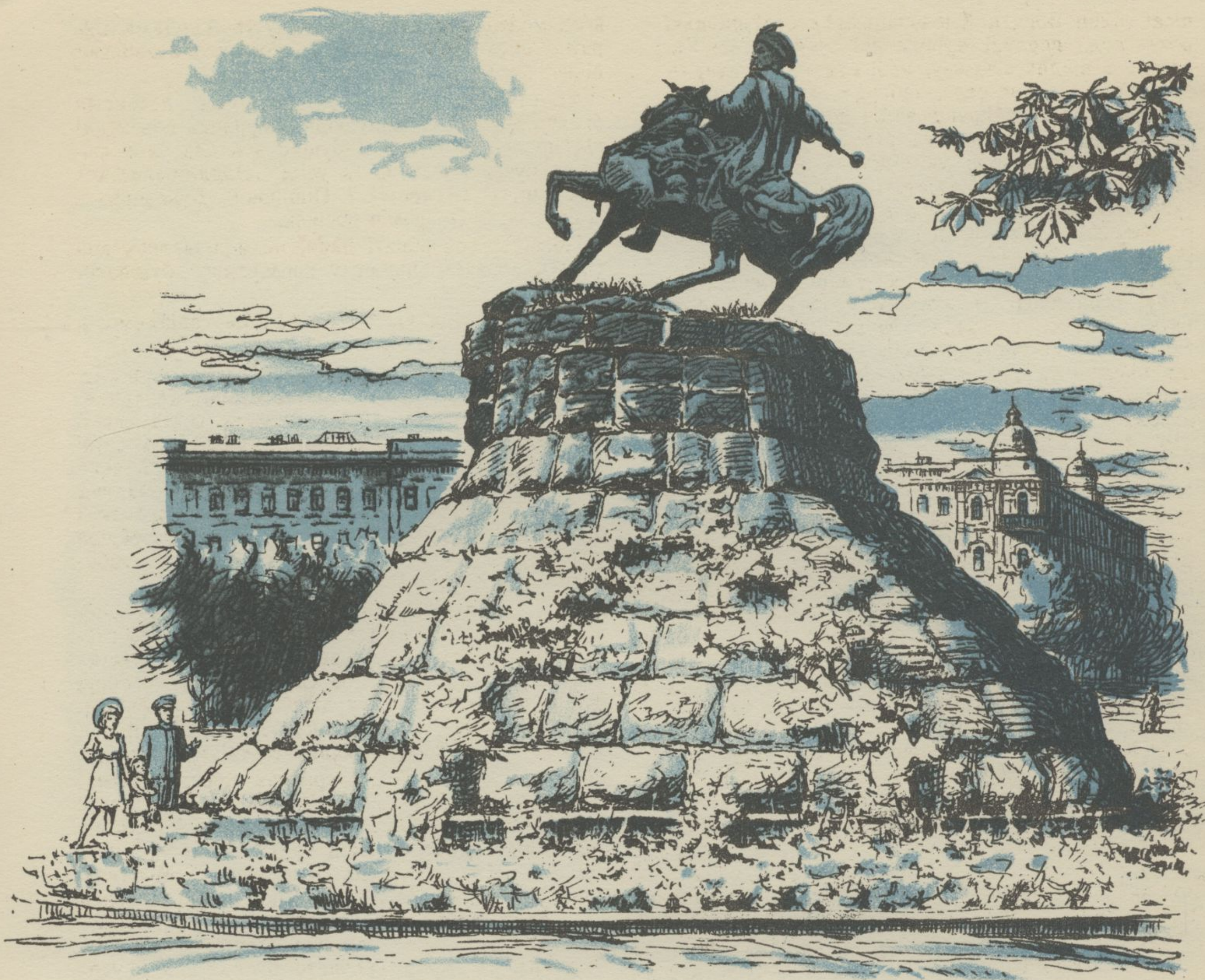
Вже скоро буде видно
І Київ, і Дніпро.
Твоя там мати рідна,
Денисенко Петро!

І пада на коліна,
Схиляє низько стан
До тебе, Україно,
Ікраєв Улабан.

Цілує землю чорну,
Як рідну, як свою,
Незламну, непоборну,
Здобуту у бою.

І далі йде у наступ
Ікраєв Улабан
За дружбу і за щастя,
За Русь, за Казахстан.

Бо в нас усіх єдина
І рідна, і своя —
Радянська Батьківщина,
Щаслива сім'я!

Оксана ІВАНЕНКО

Малюнок С. МАРКІНА

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

У столиці Радянської України, Києві, на Софіївській площі стоїть чудесний пам'ятник — на баскому, здибленому коні з булавою в руці гетьман Богдан Хмельницький. Він ніби мчить уперед і показує шлях — шлях на північ, на Москву.

Ім'я Богдана Хмельницького відоме й дороге усьому Радянському Союзові. Ордени імені Богдана Хмельницького прикрашають груди багатьох героїв Великої Вітчизняної війни — і росіян, і українців, і білорусів, і узбеків. Місто Переяслав назване на честь його Переяславом-Хмельницьким.

Його шанують як видатного, хороброго полководця, як народного героя, що керував визволенням України з-під ярма польських панів, але головним чином за те, що він возз'єднав український народ навіки з старшим кревним його братом — російським народом.

Цього року ми відзначаємо 300 років з початку визвольної війни українського народу проти шляхетської Польщі, під керівництвом Богдана Хмельницького.

Було то триста років тому. 17 вік. Сумну пісню співали в ті часи: «Зажурилась Україна, що ніде прожити». — Кажуть, що перші рядки цієї

пісні склав Богдан Хмельницький в свої юнацькі роки, коли справді журилася і стогнала вся Україна. З півдня, з Криму, набігали орди татар — грабували, палили села, забирали людей у неволю. На заході найкращі землі позаймали великі польські пани-магнати та шляхта і дедалі все дужче закріпачували український народ. Польські пани так само жорстоко й безжально пригнічували й знущалися і з польських селян. Чого тільки не вигадували пани, аби самим розкошувати! — Селяни відробляли на них панщину, тричі на рік доставляли своєму панові зерно, худобу, різні харчі. З кожного вола мусили платити «рогате», з кожного вулика «очкове», за те, що ловили рибу, платили «ставщину», за те, що пасли отару, — «спащину», за те, що збирали в лісі жолуді, — «жолудеве», і навіть, коли народжувалась дитина, треба було платити «дудки». А до того ж ставилися пани й шляхта до людей з презирством, як до худоби — не поважали ні звичаїв їхніх, ні мови. Час від часу вибухали селянські повстання. Повстанців завжди чекала жорстока кривава розправа, та ніщо не могло скорити скривджений народ. Як чорні хмари збираються перед бурею, так набухав гнів народний. І ріс, гартувався в ті скрутні люті часи той, хто повів його на визвольну боротьбу.

Бурхливі, повні пригод і небезпеки, минали юнацькі роки Богдана Хмельницького. Замолоду він одержав дуже добру на той час освіту, закінчив «колегію», вивчив добре мови польську, латинську, потім вивчив турецьку, арабську, розумів французьку мову, — бо де тільки не довелося йому побувати! Після закінчення колегії, повний сил, енергії, він кинувся у вир війни, що точилася тоді між турками та поляками. Але це були нещасливі бої. Багатьох захопили в полон турки. Між полоненими був і Богдан Хмельницький. Два роки провів він у неволі в Константинополі.

Через кілька років ім'я Богдана Хмельницького вже відоме на Україні, — він веде запорожців у блискучий морський похід визволяти невільників. А в 1637 році Богдан Хмельницький вже як «писар військовий війська запорізького» підписує важливі державні папери. Не раз козаки посилають його своїм посланцем обороняти права та вольності козацькі. Він їздив навіть у Париж для різних переговорів. Адже слава про козаків, як про непереможних, відчайдушних вояків, лунала по всій Європі, і Франція звернулася з проханням навербувати козаків.

Більше, ніж хто інший, бачив Богдан Хмельницький всю кривду, всю ту наругу, що терпів український народ від панства. Він і сам терпить тяжкі кривди. Канчуками на смерть забивають його маленького сина. І коли у 1648 році на Україні спалахує велика національно-визвольна війна, він стає на чолі народних мас.

Як струмки повесні нестримними потоками біжать з гір, так звідусюди збирались повстанці під прапор Богдана. Вирушає вся Січ Запорізька, сунуть повстанці з усієї Наддніпрянської України, з Бесарабії і Північної Буковини, з Дону йдуть на поміч росіяни.

Польські гоноровиті пани, коли дізналися про виступ козаків, спочатку презирливо бундючилися:

— Ми на цих хлопів і шаблі не здіймемо, а розженемо їх нагаями!

Та поразка за поразкою спіткала польське військо і під Жовтими Водами, і під Корсунем, і під Пилявцями. Богдан виявляє в цій війні блискучий талант полководця. Бойові його друзі Кривоніс, Богун і Нестеренко поділяють його славу. Навіть старий заклятий ворог — зрадник Ярема Вишневецький, що спокушений славою і багатством зрадив своєму народові, перейшов у католицьку віру і боровся у ворожому таборі, — відступає перед козаками.

Після взяття Львова, Богдан Хмельницький урочисто в'їздив у своє любиме «столечне» місто Київ. Дзвонили усі дзвони, усі люди вийшли на майдан коло старого Софіївського собору, матері високо піднімали дітей, щоб вони бачили свого рятівника, який поклявся весь «народ руський» визволити з шляхетської неволі.

Кілька років точилася кривава жорстока війна, і Богдан Хмельницький зрозумів, що одній Україні не можна жити, розвиватися. Не зможе вона одна відбитися і від турків, і від татарів і від шляхетської Польщі. Переговори з Москвою про приєднання України він почав ще в перші роки визвольної війни. У 1854 році у місті Переяславі відбулася знаменна історична подія. Український народ урочисто проголосив приєднання України до Росії. Коли Богдан Хмельницький звернувся до народу, який зібрався на майдані, — чи всі «волять так?» — цебто хочуть приєднатися до Росії, — у відповідь залунали вигуки: «Щоб навіки єдині були!!!»

І це бажання «Щоб усі єдині навіки були» — здійснюється до цього дня. Разом з російським народом українці боролися за свою волю, згодом скинули разом владу царя і поміщиків і разом дружно збудували наш прекрасний Радянський Союз. Українці і росіяни — вірні брати «єдині навіки». — І «ніколи не вмре, не поляже», як співають у народних піснях, слава і пам'ять про Богдана Хмельницького, який зміцнив непорушний союз російського й українського народів.

ІСПИТ

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

І. ШКАРОВСЬКА

Все почалося з кубка... Навіть під час маленьких перерв, виходячи з класу, Володя виносив з собою портфель.

— Бачите, він ледве тягне його. Тут, напевне, лежить щось важке, — говорили хлопчики і з заздрістю поглядали на Першина. Вигляд він мав дуже важний і неприступний. Після уроків, коли учні, вже вдягнені, збирались додому, Володя став на дверях і гукнув:

— Голкіпер, центр нападу, півзахист — до мене!

В одну мить біля нього опинились Вася, Микола і Михайлик.

— Дивіться, — сказав поважно Володя, і з таємничим виглядом розстібнув портфель та вийняв з нього дуже красиву, мармурову склянку.

— Ось цей кубок одержить краща команда. Це буде як приз.

— Нічого з цього не буде, — сказала Марія Іллівна і підійшла до хлопців. — Який же це кубок? — Це склянка з письмового приладу, який стоїть на столі у твого батька. Ти взяв її без дозволу і тепер порядкуєш, ніби це твоя власна річ.

Учителька говорила дуже суворо, а хлопці, зніяковілі й розгублені, мовчали. Нарешті, Володя наважився все пояснити.

— У нас же матч, Маріє Іллівно, матч на першість поміж командою нашої школи та п'ятдесят першої. Без приза не може бути матча на першість!

— А якщо першість здобуде команда п'ятдесят першої школи, — тоді доведеться зіпсувати батьківський письмовий прилад?

Володя Першін — один з кращих учнів, член ради загону і завзятий футболіст, глянув ніби з жалем на учительку. Як вона не розуміє таких звичайних речей.

— Цього ніколи не може бути! Першість буде тільки за нами, — переконано сказав Володя.

— Чому ж ти так певен цього? Невже ви — найкращі футболісти в місті? — здивувалась учителька.

— А ми будемо тренюватись! — гаряче заговорив Володя. — Ви ж самі казали: коли хлопчик чого-небудь дуже-дуже хоче — він завжди це зробить.

— Ми день і ніч будемо тренюватись. Ви вже не хвилюйтесь, Маріє Іллівно, — загули разом голкіпер, центр нападу і півзахист.

Та Марію Іллівну непокоїло зовсім інше. І вона про це сказала хлопцям.

— Дивіться сюди і читайте. Ось що мене непокоїть! — сказала вчителька. На стіні, на великому аркуші паперу було написано: «До іспитів лишилося 40 днів».

Кожного дня черговий по класу зривав аркушик календаря, який нагадував учням про найважливішу подію в їх житті.

— Ну й що ж? — після деякої мовчанки сказав Михайлик. — Ми все встигнемо.

Тепер ви зрозумієте, скільки неприємностей завдала Марії Іллівні й усьому класу футбольна команда.

В ці дні перед іспитами в школі стояла незвичайна тиша.

Маленькі хлопчики навшпиньки проходили повз клас, на якому висіла табличка: «Академічна кімната».

— Тихше, — говорили вони один одному. — Тут готується до іспитів четвертий клас. У них зовсім дорослі іспити — як у семикласників і десятикласників.

Щодня після уроків до Марії Іллівни підходив дуже серйозний голова ради загону Петя Головань і викладав їй свої плани:

— Маріє Іллівно! Вчора рада загону ухвалила намалювати на Васю Кравченка карикатуру за те, що він позавчора одержав двійку з арифметики.

Петя Головань переживав дуже тяжкі дні.

Він посварився із своїм найкращим товаришем Володею Першіним. Петя і Володя жили в

одному будинку. Чотири роки вони разом ходили до школи і разом йшли додому. У них навіть був спільний альбом марок. Ще в другому класі на знак вічної дружби вони обмінялись портретами Гастелло і Чкалова. І ось тепер на очах всього четвертого-А — ця дружба руйнувалась.

Якось Петя підійшов до товариша й сказав йому лагідно:

— Володю, давай повторимо разом іменовані числа. Ти ж учора одержав двійку з арифметики...

— Не чіпляйся до мене... Сьогодні ми до самого вечора будемо тренюватись на майданчику. Адже я пів-захист, — відповів Володя.

Тепер щодня футболісти приходили додому розкуйовджені, запорошені і втомлені. Не встигали вони й сісти за уроки, як одразу ж засинали.

Щоб не розповідати довго, скажу вам, що кінець кінцем Володя, Вася і Михайлик мали вже по кілька двійок. А до іспитів лишилося тридцять днів. І весь дружний четвертий-А обурювався поведінкою футболістів.

— Ви бачили, — говорив Петя Головань. — Вчора у Марії Іллівни був дуже-дуже поганий настрій. І все через футболістів.

І от якось, на великій перерві до вчительки підійшов Петя Головань.

— Маріє Іллівно! — сказав він суворим і урочистим голосом, — хоч Володя Першін і член ради загону і мій колишній кращий товариш, я пропоную його сьогодні обговорити.

— Це вірно, Петю, — погодилась Марія Іллівна. — Його варто обговорити. Володі дуже дорога честь футбольної команди та зовсім не дорога честь класу.

Після дзвоника вчителька наказала всім дітям залишитись. Володя сидів похмурий і насуплений. На душі в нього було тривожно. Марія Іллівна — його любима вчителька, яка знала все на світі і завжди багато розповідала Володі, — тепер навіть не дивилась у його бік.

— Діти! — суворо сказала Марія Іллівна і зняла свої рогові окуляри, як робила завжди, коли була чимось незадоволена... — Я хочу з вами поговорити.

Але в цю мить двері розчинилися, і на порозі класу з'явився військовий, майор. На ньому була новенька блискуча форма, кашкет з кокардою і погони льотчика.

— Ви до кого, товаришу? — підвелась Марія Іллівна. Раптом вона зупинилась, застигла з простягнутою рукою і заговорила схвильовано:

— Володічка? Це ви? Це ти... Не можна й пізнати вас...

А він, майор, льотчик, вже тримав руки Марії Іллівни в своїх і все повторював, наче маленький:

— Ой, Маріє Іллівно... Який я радий, Маріє Іллівно...

А вчителька метушилася і хвилювалася:

— Володічка, роздягайся... Сідайте... — Марія Іллівна все не знала, як звертатись до майора — на ти чи на ви.

Майор скинув шинель, і тоді всі побачили на його гімнастерці довгу стрічку орденських стрічок, а над нею Золоту Зірку Героя.

— Діти! — сказала Марія Іллівна, — це найкращий учень нашої школи. А я його вчила з першого класу до четвертого.

Двадцять дев'ять пар очей вп'ялися в майора:

— Орден Кутузова, дивись, — шипів Микола своєму сусідові.

— Багато ти знаєш, це — Невського, — шепотів Віктор.

А майор, між тим, підійшов до парти, на якій сидів Володя маленький, тобто Першін, і його друзі — футболісти.

— Маріє Іллівно, ось на цьому місці, на першій парті в середньому ряду, я сидів, — сказав майор, радісно посміхаючись. — А тепер тут, напевне, найкращі учні сидять.

І тоді Марія Іллівна подивилась на футбольну команду. Василь і Михайлик сиділи червоні, як півонії... А Володя був зовсім блідий; очі його благально дивились на вчительку, і на обличчі був такий вираз сорому, що вчителька не зважилась сказати правду.

— Так, це хороші учні. Вони тепер дуже старанно готуються до іспитів, товаришу майор, — сказала Марія Іллівна.

Ви тепер, мабуть, розумієте, що про Володіну успішність на цих зборах не говорили.

Замість цього майор Ільченко розповідав притихлим учням про своїх товаришів, про хлопців і дівчат, які вчилися в цій самій школі і стали відважними воїнами й мужньо захищали Вітчизну.

Тільки Володя не міг слухати майора. Йому було так соромно і так прикро, що він намагався навіть не дивитися на нього. А коли майор скінчив і діти тісним кільцем оточили його, — Володя рвучко схопився з місця й побіг додому.

Ввечері він побачився із своїми друзями:

— Передайте футболістам п'ятдесят першої школи, що матч відкладається до закінчення іспитів, — сказав він суворо, та голкіпер і центр нападу вже самі дійшли цієї думки. Не думайте, що вони себе приємно почували, коли відбулась ця зустріч класу з майором.

А другого дня Володя підійшов до Марії Іллівни, подивився їй у вічі і твердо сказав:

— Якщо людина чогось дуже захоче, — вона обов'язково це зробить.

...І от настали іспити. В класній кімнаті, прикрашеній квітами, картинами й гаслами, тихо, урочисто сиділи хлопчики, всі чепурно вдягнені. в піонерських галстуках. За десять хвилин до дзвоника вчителька в присутності комісії розпечатала конверт з темою переказу. Кожен учень одержав чотири аркушики з штампом школи.

А ввечері комісія оцінила письмові роботи четвертого-А: жодної двійки, кілька трійок — а то все четвірки й п'ятірки. П'ятірку мав і Володя Першін. А втім, він одержав п'ятірки з усіх предметів — з усної російської та з арифметики письмової і усної.

Коли закінчились іспити, четвертий-А вирішив гарно відзначити закінчення навчального року.

Для цього були всі підстави: жоден учень класу не залишився на другий рік, жоден не одержав роботи на осінь.

Одного сонячного дня можна було побачити трохи дивну процесію. Двадцять дев'ять хлопчиків з сивою згорбленою жінкою і молодим майором, Героєм Радянського Союзу, поспішали до дачного поїзда.

У веселому зеленому виселку Ірпінь вони чудово провели день. Купалися, ловили рибу, грали в футбол. А ввечері біля вогнища хлопці, затамувавши подих, слухали розповідь майора про те, як хоробрі радянські льотчики нищили фашистських стервятників.

— Маріє Іллівно, — сказав раптом Петя Головань, — у вас сьогодні дуже хороший настрій.

Справді у Марії Іллівни був дуже хороший настрій. Від того, що вечір був ясний і теплий, що вогнище горіло яскраво-яскраво, а головне від того, що її дорогі хлопчики — Володя-великий і Володя-маленький з честю витримали іспит перед Батьківщиною.

БУРЯКОВИЙ ДОВГОНОСИК

Ви всі, діти, любите цукерки, варення, солодке печиво та інші смачні солодкі речі, для виготовлення яких потрібний цукор. І всім вам добре відомо, що цукор добувають з цукрового буряка.

А чи знаєте ви, що у цукрового буряка, а значить і у цукерок, які ви так любите, є страшний ворог — буряковий довгоносик, що іноді може знищувати цілі плантації.

Це невеличкий сірий жук з чорною смужкою впоперек крилець та з білою цяткою на кожному з них і витягнутою головою. Він нападає на молоді рослинки буряка і знищує ніжні стеблинки.

Всю зиму довгоносики переховуються на старих торішніх бурячищах в землі, а навесні у квітні та на початку травня вилазять на поверхню і починають мандрувати, шукаючи собі поживу — молоді бурякові паростки.

Коли з'являється багато жуків, на поле прилітає безліч граків, шпаків та інших птахів — наших друзів, що знищують довгоносиків. А колгоспники вивозять на плантації у спеціальних будиночках на колесах цілі табуни курей.

Але часом птахам не під силу буває впоратися з великою кількістю шкідників.

Довгоносики, що тільки-но повилазили з землі, не можуть зразу літати, бо ще не досить тепло, і рухаються з місця зимівлі на нові плантації плазом. Тому старі бурячища, а також бурякові посіви обкопують канавками, в які жуки падають і не можуть вилізти. Потім їх збирають і знищують.

Ви, діти, теж можете допомагати дорослим в боротьбі з довгоносиками, визбіруючи жуків з канавок, слідкуючи, чи не попали довгоносики, що вже літають, на плантацію, та знищуючи їх.

ДЕНЬ ЖУРНАЛІВ ТА ГАЗЕТ

Подивись, читачу, на обкладинки цих журналів і книжок, на назви газет. Багато з них тобі добре знайомі. Адже ти не раз, напевно, зустрічався з хлопчиком Тимуром і його славною командою, з хоробрим сином полку Ванею Солнцевим. Мабуть, чимало з того, що ти знаєш, — ти дізнався з своїх дитячих газет «Пионерская правда», «Зірка», «Юный ленинец».

Ти помітив, мабуть, що твої батьки і твоя вчителька, всі дорослі люди — робітники, вчені, інженери й колгоспники — читають газету «Правда». В усіх найвіддаленіших кутках нашої Батьківщини щодня нетерпляче чекають «Правду». Це найстарша в нашому Радянському Союзі газета. Вперше вона вийшла 5 травня 1912 року. Її заснував товариш Сталін за вказівкою Володимира Ілліча Леніна. Газета «Правда» була заснована на кошти робітників, на їх трудові копійки. Вона через те й називалась «Правдою», що писала лише правду про тяжке становище робітників в царській Росії, про злидні селянства. Вона закликала всіх свідомих революційних робітників і селян до об'єднання для боротьби з поміщиками і капіталістами. Тому народ так любив і шанував свою газету. А пам'ятного дня 6 квітня 1917 року «Правда» вийшла з статтями Леніна й Сталіна, які закликали пролетаріат повалити владу буржуазного Тимчасового уряду. Відтоді минуло вже тридцять років. Газета «Правда» — і досі улюблена газета всіх радянських людей, їх друг і порадник, найстарша сестра багатьох десятків сотень газет, які видаються в нашому вільному Радянському Союзі. А день п'ятого травня, коли вийшов перший номер «Правды», назвали «Днем більшовицької преси».

В Радянському Союзі мовами всіх наших народів видається понад сім тисяч газет, тираж яких — 36 мільйонів екземплярів.

Немає в світі іншої країни, де б видавалось так багато дитячих і молодіжних газет, як у нашій Радянській країні. 19 дитячих газет, 11 молодіжних і 17 дитячих журналів видається у нас.

На нашому знімку ти бачиш російський журнал «Пионер», білоруський журнал «Бярозка», молдавський «Скинтея ленинистэ».

Люби і шануй, дорогий читачу, газету й книжку. Це — твої друзі й порадники. Звертайся до них частіше, і вони допоможуть тобі в навчанні, в житті, в піонерській роботі. Вони допоможуть тобі стати справжнім ленінцем-сталінцем!

Балада про манекена

Богдан ЧАЛИЙ

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

У Лондоні, на вулиці широкій,
де магазин дитячого вбрання,
немов несправжній,
хлопчик синьоокий
увагу перехожих зупиня.

Стоїть він у вітрині нерухомо,
і тільки очі
світяться живі.
Це — манекен.
Для продажу на ньому
пальто й костюмчик
з голочки нові.

А за прилавком крамар насторожі.
У нього крам високої ціни.
Його дратують люди перехожі,
бо не купують одягу вони.

І трапилось,
по вулиці отій
сер Ласкі
з сином їхав,
багатій.

З нудьги навколо глянув
панський син:
за шклом автомобіля —
магазин.
До батька він:
— Купи нове пальто!
І зразу ж
зупиняється
авто.

Удвох
з авто поволі
роблять крок
сер Ласкі
і похнюплений синок.

Вітрина.
Мовив батько:

—Славний Бен!
Он бачиш —
твого зросту манекен.
Пальто на нім коштовне —
ого-го!
Як хочеш,
зараз купимо його.
Подумав Бен... Пита:
— Скажи мені, —
хлопчина цей опудало
чи ні?

Хотів би я
торкнуть його за ніс!—
І лоба до вітрини
він притис.
Зненацька
Бен підскочив, сміючись:
— Він кліпає очима!

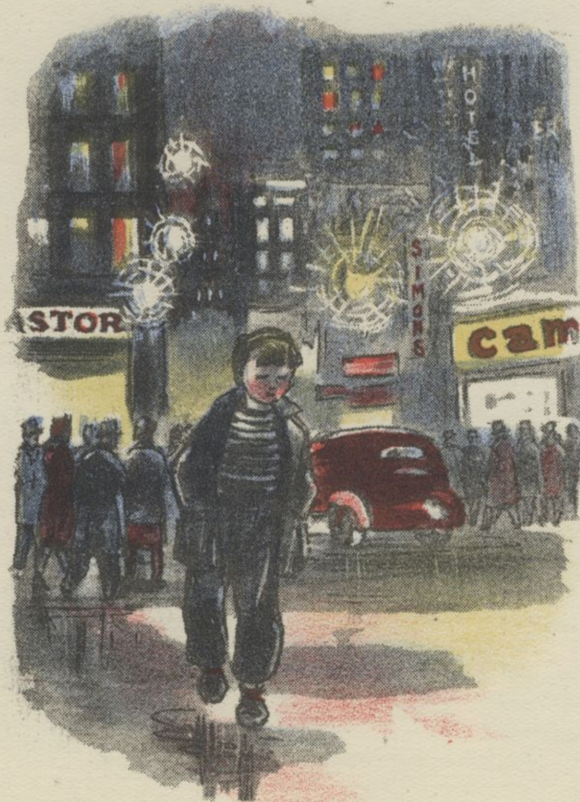
— Не смійся, злий хлопчисько! —
Слуха Бен.
— Я хлопчик,
я — не справжній манекен.
Мій тато
вбитий німцями в бою —
на хліб тут заробляючи,
стою!
Щось хлопчик той
сказати ще хотів,
та крамар,
наче яструб, налетів.
Почав його він бити.
І на тім
сер Ласкі
мовив синові:
— Ходім!

Подивись!
І справді:
манекен почервонів,
і гнів
сльозами очі
запалив.

Погрозливо звелася
на панка
худенька
манекенова рука.

Увечері, по вулиці широкій
іде голодне скривджене дитя.
Роботу втратив
хлопчик синьоокий.
Вже не пальто на ньому,
а дрантя.

Гуркочуть по асфальту черевики...
Куди ж іти бездомному вночі?
Шепоче хлопчик:
— Виросту великий, —
Усіх поб'ю вас, кляті багачі!

ВИРОСТИМО ПРОСО

Ми живемо в Києві, на тихій Бондарській вулиці, в дитячому будинку № 6.

Навколо будинку велика садиба. Є у нас груші, яблука, смородина, кущі малини, садової суниці. Це все посадили своїми руками вихованці дитячого будинку — ті, які вже вийшли з нього і вчаться та працюють, і ті діти, які зараз живуть тут.

Недавно ми прочитали в журналі «Барвінок» статтю лауреата Сталінської премії Івана Даниловича Колесника під назвою «Зернятко проса». Ми прочитали і вирішили: треба і нам посіяти просо. Всі юннати дитбудинку зібрались і відміряли клаптик землі на 100 квадратних метрів. Землю цю добре скопали, заборонували, а потім зробили в ній невеличкі ямки. В кожну таку ямку посадили чотири зернятка проса, а зверху присипали її перегноєм. Коли зернятко зійде, ми проревемо сходи. Але вирвемо лише два паростки, щоб інші два добре розвивалися.

Ми часто відвідуємо агробіостанцію. Там ми працюємо в гуртку рослинників, там одержуємо поради про те, як краще вирощувати різні культури.

Протягом літа ми будемо дуже старанно доглядати наші посіви: прополюватимемо їх від бур'янів, розрихлятимемо землю, щоб не випаровувалась волога.

Восени наш дитбудинок матиме на своєму господарстві також і просо, посіяне, вирощене власними руками.

Ми напишемо восени ще раз до журналу «Барвінок» про те, який врожай ми зібрали.

А ми таки сподіваємось, що він буде багатий.

Мая ФЕДОРОВА, Таня ГОРЯНСЬКА

вихованці Київського дитбудинку № 6.

На зльоті юних садоводів

В ці дні на вулицях давнього російського міста Володимира, яке славиться не лише своєю промисловістю а й чудовими садами, можна було побачити незвичайних гостей — дітей з півдня і півночі, заходу і сходу. З усіх кінців Радянського Союзу з'їхалися юні садоводи з експонатами на свій зліт. Тут були і пахучі лимони й апельсини, соковиті яблука і груші небачених розмірів і форм, вишні, сливи.

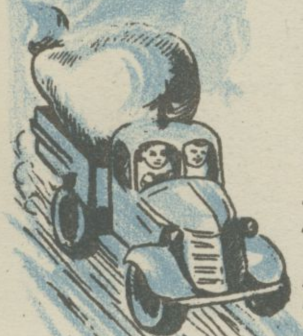
Сюди до Володимира приїхали кращі з кращих садоводів, щоб обмінятися досвідом своєї роботи та послухати вчених садоводів.

Ось на трибуні зльоту Вітя Кириченко з Сокирянської школи на Чернігівщині.

— За останній час, — говорить Вітя, — ми посадили на пришкільних ділянках, по обочинах шляхів та в колгоспних садах мільйони плодових і декоративних дерев. Я сам виростив дев'яносто два дерева. Нещодавно Микита Сергійович Хрущов дав нам завдання допомогти старшим садити дерева навколо колгоспних ланів. Це завдання ми виконаємо з честю, але для цього нам потрібно дуже багато насіння. От мені й доручили внести на зльоті пропозицію організувати в цьому році масовий збір насіння.

Діти охоче беруться збирати насіння. Вони добре пам'ятають слова великого вченого—садовода Івана Володимировича Мічуріна — «Яблуко з'їж — насіння збережи». Так і роблять садоводи Рибінської школи. Вони кинули гасло: «Яблуко з'їж, а насіння здай в школу». 3727 зерняток назбирали діти.

Про багато чудес дізналися делегати на зльоті. В республіці Комі, на крайній півночі, ніколи не росли яблука. Юннати з Троїцько-Печерської школи першими в Комі посадили яблуні й старанно доглядають молоденькі деревця. Вони певні, що незабаром побачать на них перші яблука.

На зльоті секретар ЦК ВЛКСМ т. Єршова вручила десяти кращим школам і дитячим будинкам — учасникам Всесоюзного конкурсу на кращого садовода — Червоний прапор ЦК ВЛКСМ.

З захопленням прийняли переможці нагороду і обіцяли ще краще працювати, зробити свою Батьківщину квітучим садом. А тепер з ними це обіцяють усі діти Радянського Союзу.

* * *

18 квітня юні садоводи Володимира урочисто заклали в центрі міста, поблизу історичних Золотих воріт, сад імені Шістнадцяти Союзних Республік.

Сад закладений на честь Першого Всесоюзного зльоту юних садоводів.

Посаджені перші яблуні, горобина, вишні.

З ВЕСНЯНИМ ПРИВІТОМ

Поштар приніс до школи незвичайний конверт: великий, проштампований в багатьох місцях; адреса на ньому була написана двома мовами — румунською і російською.

Дівчатка розкрили його і скрикнули від захоплення. На великому аркуші паперу було наклеєно чотирнадцять карток, розмальованих яскравими фарбами, вишитих шовком. Чотирнадцять учениць румунського міста Дорогой писали юним киянкам, ученицям 1-ої залізничної школи:

«Дорогі подруги! Ми, учениці жіночої ремісничої школи, думаємо про вас і посилаємо вам ці марцішори-листівки, — на знак весни, на знак справжньої дружби між румунськими і радянськими учнями. З нетерпінням чекаємо відповіді.

Хай живе радянсько-румунська дружба!

Хай живе батько молоді товариш Сталін!»

Юні киянки надіслали відповідь своїм румунським подругам. Вони розповіли їм про те, як вони живуть і навчаються, як працюють в їхній школі гуртки. Вони розповіли своїм новим подругам про свої плани на літо, про свої заповітні мрії.

Обкладинка художника А. РЕЗНІЧЕНКА. Журнал «Барвінок» на украинском языке.

Рік видання четвертий. Ціна 3 крб. Видавництво ЦК КП(б)У «Радянська Україна».

РЕДКОЛЕГІЯ: Н. Л. Забіла, О. Д. Іваненко (відп. редактор), О. І. Копиленко, В. О. Повх, М. А. Пригара, Г. І. Сушан, І. В. Шнейдерман.

Адреса редакції: Київ, вул. Воровського, 22, 4-й поверх, тел. 4-50-32. Підписано до друку 5/V 1948 р. БФ 01518. Зам. 1424. Художній редактор С. А. Іпатьєва. Обсяг 3 друк. аркуші, облік.-авт. арк. 1,5. Доля арк. 1/8. Тираж 10.000.

Друкарня вид-ва ЦК КП(б)У «Радянська Україна». Київ, Прозорівська, 59.